

# אגעד אנק

## על פרשת השבוע

פרשת שופטים תשע"ז

כל הזכויות שמורות למו"ל. אין לקרוא בזמן התפילה וקריאה.

בס"ד, בכל ענייני הגיליון ניתן לפנות לדוא"ל: g.agedank@gmail.com

שופטים ושופטים תתן לך בכל שעריך (טז, יח)

כתב בספה"ק קדושת לוי: "דהנה הקדוש ברוך הוא שופט את הכנסת ישראל בבוא יום המשפט בגדל רחמיו וחסדיו. אך צריכין אתערותא דלתתא לעורר את המדה של רחמנות למעלה. ועל ידי מה נתעורר אותו המדה של חסד? כשאנו למטה מתנהגים בחסד ומלמדים זכות על כל איש מישראל לדון לכף זכות, אז על ידי זה גם מלמעלה נתעורר אותו המידה ומלמדים גם עליו וגם על כל זרע ישראל חסדים.

ואם כן, האדם מעורר במעשיו שלמטה השער העליון לפתוח שערי חסד להריק ברכה על כל זרע ישראל. וזה שכתוב שופטים ושופטים תתן לך בכל שעריך, רוצה לומר שאתה בעצמך מתקן ותכין המשפט של מעלה על ידי שעריך, דהיינו השערים שלך שאתה עושה ומעורר במעשיך. וזהו ושפטו את העם משפט צדק, רוצה לומר כל איש ילמד את עצמו להתנהג לשפוט את העם משפט צדק, ללמד צדקה וזכות על כל זרע ישראל, ואז האדם מעורר השער של מעלה ועל ידי זה יוצא דין זכאי במשפט של מעלה, כי במידה שאדם מודד מודדין לו"

בהקשר לזה ש"במדה שאדם מודד מודדין לו" והיות שאנו כבר נמצאים בימי חורף אלול ותקיעת השופר כבר נשמעת באזנו, נביא מעניין זה מספר עלי וודים: הגמ' ב"ה (טז, א) אומרת כי הקב"ה ציוה לתקוע בשופר בראש השנה כדי לערב השטן. מה הביאור בזה?

מובא בספר "מנוורת הזהב" מאת הרה"ק רבי זושא מהאניפולי דהנה בתחילת פרשת חוקת "וזאת חקת התורה אשר צוה ה' לאמר" (במדבר יט, ב) וברש"י "שהיו אומות העולם מונין את ישראל מה טעם יש בה וכו' אין לך רשות להרהר אחריה."

לכאורה נראה שזה רע לנו שזאין אנו יודעים טעם המצוה ואומות העולם מציעים אותנו בדבר זה, אולם, אומר ר' זושא מהאניפולי שזה לטובתם של ישראל שיש חוק לא טעם. ומדוע? כי הקב"ה נוהג עם בריותיו "מידה כנגד מידה" ואמרו חז"ל (ב"ר ט, יא) "כל המידות בטלו ומדה כנגד מדה לא בטלה ובמידה שהאדם מודד בה מודדים לו". כאשר אנו שומרים על החוקים של הקב"ה בלי שכל ובלי הבנה - אף הקב"ה נוהג עמנו במידה זו.

הוא מצווה עלינו לתקוע בשופר ועל ידי כך מתערבב השטן ואנו נסלחים. באים השטן ואומות העולם ומקטרגים לפני הקב"ה איך עשה עמנו כדבר הזה? ועונה להם: הם שומרים את החוקים שלי בלי הבנה לכן גם אני סולח להם "בלי הבנה".

נמצא שהחוקים טובים לישראל ועל כך נאמר תהילים (פא, ד-ה) "תקעו בחודש שופר בכסה ליום חגנו: כי חוק לישראל הוא" ושמירת החוקים תעזור לנו כי ע"י זה "משפט אלוקי יעקב"

לפי זה יובן הפסוק "וידבר ה' אל משה לאמר זאת חקת התורה" זה חוק, ולמה? "אשר צוה ה' לאמר" הקב"ה יוכל לענות לטענות היצה"ר והשטן למה הוא מוחל עוונות ע"י מצות תקיעת שופר, למרות שאין לך הסבר הגיוני. עכשיו יש לו הסבר: זה נהיה "משפט", כי זו מכ"מ ובמידה שהאדם מודד כך מודדים לו.

רבי ראובן קרלנשטיין הביא את דברי ה"חתם סופר" בפ' אחרי מות שמבאר את הנאמר בפרשת יו"כ "והיה לכם לחוקת עולם" מדוע כתוב על יו"כ שזה "חוק"? כי דוקא הידיעה שהכפרה של יו"כ היא בגדר "חוק" זה מה שמכפר. הכיצד? אם נשאל אדם "האם אתה מבין למה יו"כ מכפר?" יאמר בטוח, למה שלא יכפר, אני הרי צם ומתפלל יום שלם, ועוד יחזר בלבני... אדם כזה עלול להרגיש שהקב"ה עוד "חיוב" לחמול לו.... אבל אם יאמר שבעלמא אינו מבין איך זה מכפר, הרי אפילו הוא צם ומתפלל, אבל הוא הרי יודע מה זה כל חטא קטן, זה הרי מרידה ברבש"ע כביכול, אלא שהתורה אמרה שיו"כ מכפר, אז זה אכן מכפר לו. זה הפירוש שאצל מי שמרגיש שזה חוק אז זה באמת מכפר. וכל ענין התשובה זהו חוק.

מספרים שאחד מגדולי ישראל בהיותו ילד, לימדו אותו בליל ה'ניטל' לשחק שחמט. לאחר שתיתרו לו את כללי הצעדים של הכלים השונים, אמרו לו שיש כלל יסודי: לאחר שעושים מהלך אין דרך חזרה. א"א להתחרט. אמר: א"כ איני מוכן לשחק במשחק הזה, כי זה לא משחק יהודי. יהודי יודע שגם אם עשה מהלך שגוי ומוטעה, הוא יכול לחזור בתשובה.

הקב"ה אמר שמי שחטא יעשה תשובה ויתכפר לו. זהו שכתוב (תהילים קמז, יט) "מגיד דברו ליעקב", למה? כי "חקיו ומשפטי ישראל", הקב"ה נתן לנו את התשובה שהיא דבר לא שכלי, ומדוע עשה זאת? כיוון שגם אנו עושים דברים לא שכליים "לא עשה כן לכל גוי ומשפטים בל ידעום" (שם כ).

(עלי ורדים)  
לא תטה משפט לא תכיד פנים ולא תקח שחד כי השחד יעור עיני חכמים ויסלף דברי צדיקים: צדק צדק תרדוף למען תחיה (טז, יט-כ)

פירש בספר בן איש חי, בהקדם דברי המדרש "כל דיין שלוקח שוחד אינו מת עד ששירה צדק בהוראתו". בביאור המדרש מביא מפי הרב נ"א ז"ל, על מה שכתב התנא "ועתיד אתה ליתן דין וחשבון" ומהו דין וחשבון? שהנה, ברוב דיני התורה יש פלוגתא וכמה שיטות, ואלו ואלו דברי אלוקים חיים, אלא שנפסק ההלכה כדעת אחד הצדדים. וא"כ אם אדם מעוות את הדין, יכול עפ"י רוב לטעון שפסק בזה כאחד השיטות בסוגיא. לכן, כשמגיע לבי"ד של מעלה שואלין ממנו קודם כל מה ההלכה ומה הדין בכל דבר ודבר,

ולאחמ"כ עושים עמו חשבון שאם פסק כן איך עיוות את דינו? וזה הפשט עושים עמו קודם "דין" שירה מה הדין בדבר זה, ואח"כ עושים עמו "חשבון" למה עיוות את דינו. ואף גם כאן, כשחכם מקבל שוחד, ומפני השוחד פוסק כשיטה מסוימת בהלכה, מגלגל הקב"ה שיבוא לפניו מקרה דומה, ושם לא יקבל שוחד, ויפסוק לפי האמת, ואז נסתם טענתו שפסק כשיטה פלונית. וזה הפשט שכל דיין שלקח שוחד אינו מת עד שירה צדק בהוראתו הכוונה עד שירה את הצדק באותו מקרה ואז נתפס בעונו ממה נפשך. לפי"ז כותב הבן איש חי הביאור בפסוק הוא "ולא תקח שוחד וכו'" ואם תתריך את נפשך שאתה פוסק כאן כשיטה פלונית, תדע לך ש"צדק צדק תרדוף" במקרה אחר ששם לא תקבל שוחד הרי תפסוק כפי האמת וייתר תשובתך.

בעניין הזה מסופר, שביוצא היו כמה עגלונים שבסוף עבודתם היו מתיישבים יחד לבלות זמנם בבית מרוח, יום אחד, תוך כדי דיבורם ולהגם עלה על הפרק הנושא של "עולם הבא", ונדברו ביניהם שהראשון מבניהם שמת יבוא לספר לחבריו מה עבר עליו. ברבות הימים חלה אחד העגלונים, כשבאו חבריו לבקריו הזכירו לו את ההתחייבות שלהם, ואכן הבטיח שיבוא לספר. אחרי כמה ימים אכן שבק חיים לכל חי אותו העגלון. ביום ה"שליש", הגיע אל חבריו בחלום, לשאלתם, מה נעשה בדינו אמר שהכל עבר בסדר, אלא שנתכם דינו מחמת ה"ויסקי", ומזהירים באזהרה חמורה שלא ישתו "ויסקי" ואז ירווח להם.

שאלו אותו, מה הבעיה ב"ויסקי", הרי היה לזה הכשר? ענה להם: כשהגעתי למעלה שאלו אותי לסדר יומי, ופירטתי להם, שאלו אותי למה לא השתתפתי בשיעור תורה? ולמה לא למדתי? עניתי, שכבר ניסיתי בצעירותי, ונוכחתי שזה מאוד קשה לשבת וללמוד, לכן לא למדתי. בהמשך השאלות, שאלו מה שתינו כשהיינו בבית המרוח, ועניתי שהכל היה עם הכשר כדת. ואז שאלו אותי מהם המשקאות אותם שתיתי, ומניתי אחת לאחת את כל הסוגים: יין, בירה, וכו' וכשאמרתי ששתינו גם "ויסקי", שאלו אותי איך שתית ויסקי? הרי זה מר?! עניתי להם שהם לא מבינים ב"ויסקי" כי רק בהתחלה זה מר וקשה אבל כשמתרגלים זה מתוק ביותר!

אמרו לי, א"כ, נפסק דינך לגיהנם! למה? שאלתי, ענו: כי עכשיו הרי אמרת שהנך יודע שישנם דברים שבתחילה הם מרים וקשים אבל כשמתרגלים זה נהיה מתוק ביותר! א"כ היה לך להתרגל וללמוד כדי שיהיה לך מתוק ביותר! (ציוני תורה)

תמים תהיה עם ד' אלקיך (יח יג)  
ה"ר חיים ברלין ז"ל זכה ללמוד מהגרי"ו מבריסק צ"ל אופן עשיית גורל הגר"א פעם שאל את הגרי"ו האם עשה כבר פעם גורל זה ואמר שעשה פעם אחת ועלה לו הפסוק "תמים תהיה עם ה' אלקיך".

שופטים ושופטים תתן לך בכל שעריך. (טז יח)  
איתא בשלה"ק ובספה"ק שצריך האדם להעמיד ז' שומרים בכל שערי המח, בראיית העין ובשמיעת האוזן ובחוטמו שלא יכעוס, וכ"כ החיד"א מהקדמת מהר"ח, כי חמשת החושים הם שערים שדרך שם עובר כל דבר, חוש הראיה, שמיעה, ריח, דיבור, והמישוש. ושם צריך לשפוט משפט צדק, והאריך השלה"ק שלזאת נאמר תיכף לא תקח שוחד" כיון שהאדם הוא נוגע וקורב לעצמו לומר שדבר זה אין בו משום חשש שמירת העיניים, לזאת מזהיר הכתוב 'לא תקח שוחד', היינו מנפשו ומיצרך, שלא ישחדו את שכלך, להכריע את המשפט הישר. השופט הוא הנשמה, והשוטר הוא היראת שמים. הקב"ה אינו צריך להעמיד שוטר עם רובה, יראת שמים שבנפש האדם הוא עצמו השוטר, שמעורר את האדם, בכל מה שהשמה אומרת לאדם שלא עשה כך וכך, שהיא השופט, אזי בא השוטר מדת היראה ומעורר שא"כ יש להתפחד מהש"ת דאיהו רב ושליט, וכן יראת העונש.

בעליה לרגל היו צריכים להראות את פניו לפני ה', וצריך לזה הכנה דרבה וכ' האבן שלמה משמוליא זצוק"ל שבזה מובן סמיכת הפרשיות, דבסוף פרשת ראה למדנו על ג' פעמים בשנה יראה כל זכורך את פני האדון ה', יתן ה' שבעוד כמה שבועות נזכה בחג הסוכות להראות את פני ה' אלקינו, ונדרך שבא לראות כך בא לראות, וכ' בעל הטורים בפסוק 'לראות את פני' דבספרי תורה הישנים היה כתוב באות פ' דתיבת פני פ' גדולה וכפולה, פ' בתוך פ', לרמוז על פנים בפנים, כדשם שבא לראות כך בא לראות. שלא נתייבש להראות את הפנים. וכמעשה שהיה באחד ששלח את בנו לשיבה למרחקים לכמה שנים, וכשהגיע זמנו לביתו היה בחבור סופר את השבועות והימים מתי יזכה לראות את אביו ואמו, אמנם כמה ימים לפני הנסיעה היה ריב בין בני השיבה והזכו זה בזה, ולנתלא פניו בחבורות ופצעים, ובא לפני האבן שלמה בבכיה, איך יטע לבית הוריו עם פנים כזה... [וכן אנו אומרים ביום א' דסליחות 'איך נפתח לפניך דר מתוחים, באיזה פנים נשפוך שיחים'] ושלח אותו לבית הרופא שימרם על הפנים כמה משחות ורפואות, שיוכל ליסוע לבית הוריו. ודחה את הנסיעה בכמה ימים עד שיתרפא ויוכל להראות פניו.

כך כשהיה ביהמ"ק קיים והיינו עולים לרגל ג' פעמים בשנה, לא היינו יכולים להזכר בערב יום טוב, או איך אני נראה, שהרי זה לא משחק, היינו צריכים להראות את הפנים לפני הש"ת, כמו אותו בחור שחושב לפני הנסיעה איך אראה את הפנים לאבי ואמי, כך במשך השנה אנו אובדים את הפנים, וב' או ג' חדשים לפני העליה לרגל, היה האדם צריך לטהר את פניו בתשובה. כי הקב"ה מבקש מאיתנו 'הראינו את מראייך', אל תבא

"הסימנים הללו הם הבטחונות שבידי האדם, ובזכותם יצליח לצאת מבלי לטעות בדרך ולשרוד את נפתולי החיים".

"אף אנו, ההולכים בדרכי החיים, חייבים לסמן סימנים שיסייעו לנו בהליכה הסלולה מדור לדור. הסימנים הללו הם ההצהרה הבוררת: 'אין כאלקינו, אין כאדוננו'. רק לאחר שקבענו אותם במסמרות של ברזל, יכולים אנו לצאת בשלוה לדרך, ולנסות להבין 'מי כאלקינו, מי כאדוננו', שכן שאלות מסוג זה, מבלי קביעת האמונה עמוק בלבנו, מסוכנות הן".

לאחר מכן הביט רבי יוסף חיים באברמ'ה ברגמן במבט חודר ואמר לו: "רואה אני, כי עתיד אתה בעוד זמן מה לעזוב את ירושלים, ובמשך שנים רבות לא תהיה כאן. אל תשכח להציב לך סימנים בדרךך, כדי שחלילה לא תסטה מן הדרך". הוא נאנח לרגע ואחר שנה: "אל תשכח..."

ימים חלפו, אברמ'ה הצעיר גבר והיה לאיש, הוא נקלע לאירופה ושהה בה במשך כל שנות הזעם, ומרואותיה של השואה הנוראה חרוטים בשרו. במהלך השנים הללו עמד אל פעם בפעם נסינות מרים. היחוש הנורא הביא אותו להעדיף את מותו מחייו. אך בכל פעם כזו, עלתה במוחו אותה תמונה של רבה הישיש של ירושלים העומד ומסביר לו, כדבר איש אל רעהו, אודות הסימנים שחייב הוא להציב לעצמו בדרך. בזכות אותם סימנים, ובכוחה של האמונה הבוררת שבערה בי 'אין כאלקינו, אין כאדוננו' - ספר ברבות הימים - החזקתי מעמד.

רבי יוסף יעבץ, שגלה עם גולי ספרד, שכתב שאל מול הנסיון הגדול בספרד, אשר העמיד לכל אחד את הבררה בין גרוש לבין התנצרות, הצליחו חלק לעמוד בגאון, בשעה שאחרים לא הצליחו, וקבלו עליהם למראית עין את דת הנצרות.

והנה, באורח פלא התברר, כי דוקא האנשים הפשוטים, אשר בקושי ידעו לומר תהלים, אולם אמונתם היתה יצוקה על יסודות איתנים - הצליחו שלא לפול, עזבו הכל מאחוריהם ויצאו לגלות, ואילו החכמים האנשים העשירים והפילוסופים נותרו בספרד, כשחלקם מצליחים לעמוד בנסיון וחלקם לא. שכן מי ששואל "מי כאלקינו", כבר מכניס עת עצמו לסכנה של אמונה, והמשוכח ביותר הוא לעמוד ולומר "אין כאלקינו!"

קוזאק חשוב, אשר הגיע לדרגה של שר בממשלת הצאר, רכש לעצמו סוס מיוחס מגזע תרשישים, הישר ממצרים, בעל תעודת יוחסין של עשרה דורות אחרוניים. מאמץ רב היה כרוך בהעברת הסוס לרוסיה, אולם השר לא נרתע מן הקשיים, ולבסוף הצליח להביאו. עמד ורוחץ וקשט אותו בתשיטים יקרי ערך.

באחד הימים נאלץ לנסוע לעיר אחרת. לקח אתו השר חיל ופקד עליו שהוא יהיה ממונה על שמירת הסוס בלילה, כאשר הוא עצמו יפרוש לשנה.

כשיד הלילה והשר עמד לפרוש לשנה, הוא הזיז את החיל שלא ירדם, והציע לו שינסה לחשוב בשעת הארוכות הבאות מחשבות פילוסופיות.

הקוזאק נרדם מיד, אולם כעבור שעתים התעורר בבהלה. "מי יודע אם לא נרדם החיל?" הרהר וקפץ מן המטה.

הוא מצא את החיל ערני לחלוטין. "על מה אתה חושב?" שאל אותו.

"כאשר דולקים מסמרי בעץ נהיה בו חור", גילה לו החיל את צפונות לבו, "זמרהרר אני להיכן הולך העץ שהיה קודם לכן בתוך החור?"

"המחשבות הללו חשובות ביותר", החמיא לו הקוזאק, "המשך הלאה ועשה חיל!".

כעבור שעתים שוב הגיע, הוא מצא את החיל יושב ומרהרר עמוקות, "במה תטריד את מוחך כעת?" התענין.

והחיל משיב: "כשאוכלים בייגלה עם חור, נעלם החור תוך כדי האכילה, ואני מתיגע לדעת להיכן נעלם החור?"

"מחשבות שכאלו", התפעם השר, "עוד תזכה לקבל העלאה בדרגה, המשך הלאה!".

שעתים נוספות חלפו, ושוב חזר השר להתענין בערנותו של החיל. קמטים במצחו של השומר מעידים על מאמץ מחשבתי רב, ובענין רב הוא נגש ושואל: "מה עכשו?"

"כעת", השיב החיל, "אני עוסק במחשבה חשובה ביותר, מתפלא אני כיצד יתכן שאני עומד פה כבר כמה שעות, ובכל זאת גנבו את הסוס?"

עמד על כך החדושי הרי"ם (הובא בספר פרחי רש"י): זהו סופו של העוסק במחשבות פילוסופיות, סופו שייגנבו לו את האלקים שלו מתחת ידיו, שכן מחובתו של האדם להתהלך עם אלקים בתמימות, ורק לאחר שהאמונה נטועה בו היטב, יכול הוא לנסות להבין על מה ולמה.

יש מקום לפילוסופיה ביהדות, אנו מוצאים את הרמב"ם שואל במורה נבוכים שאלות פילוסופיות רבות, אולם כל מקומה של הפילוסופיה הוא רק אחרי האמונה התמימה.

**כניעה בפני הוראותיו של 'מגדל הפקוח'**

זו המקום להוסיף כי יש הנוטים להפוך את המצוות לסגולות: זו סגולתה לשמירה, כאן מביאה לעשירות, האחרת לזרע של קינא, ועוד כהנה וכהנה. אולם לא זוהי דרכה של תורה.

הקב"ה מצוה אותנו להתהלך עמו בתמימות, מבלי לחקור אחר העתידות ומבלי לתור אחר 'חכמות' באמונה, עלינו להניח את ה'מושכות' בידי מי שאמר והיה העולם, ולהכניע את עצמנו בפני ידו המכוננת את העולם.

שיעור מאלף בענין זה ניתן לאברך חסידי, בשונו לביתו מחתונה משפחתית בארץ ישראל, ומעשה שהיה כך היה:

מטוסם נחת בגמל התעופה בדנבר, ואחיו הצער של האברך בא לקבל את פניהם. אף אחד מהם לא הכיר את שדה התעופה שם, ובעוד הם משתרכים עם מזוודותיהם, הציע האח שהוא ימרה אל הרב שחנה בחניון, ובעוד זמן קצר יבוא לאסוף אותם.

האברך, ר' לייזר קאסין שמו, המתין לו במקום שקבע - אולם הדקות חלפו בזו אחר זו, והאח איננו.

תוך כדי המתנתם נגש אליהם אדם לבוש חליפת ספורט ונעלי ספורט אפנתיות, בעל ארשת קדורנית משהו ובקש: "כבוד הרב, האם אוכל לשאול משהו?"

כנראה שאין אדם בכל נמל התעופה שנראה רב יותר ממני - הסיק האברך והנהן בראשו, "בשמחה, מה רצונך?"

האם אפשר ללכת לנחם אבליים בבגדים הללו או שעלי ללבוש חליפה?"

"אין הלכה כיצד צריך להתלבש כשבאים לנחם אבליים", אמר האברך, "הנך יכול ללכת כך, זה בסדר גמור".

"ולהתגלח מותר לי?" - הוסיף האישי הקשוח.

עם כובע על המצח, תראה לי את המצח. ואיך נוכל לטהר את המצח? לזאת שמכו ענין לו פרשת שופטים, מה שהיה היה, העיקר מכאן והלאה להעמיד שוטרים על חמשת החושים, להתלבש ביראת העונש ויראת הרוממות, לשמור הראיה והשמיעה והדיבור והמישוש, לחיות איזה תקופה במשקל ומשפט צדק, ולא יקח שוחד מיצרו, ולא יטה משפט שבספיק להתחיל לפני יום טוב, אלא מעכשיו להתעורר, צדק צדק תרדוף, למען תחיה וירשת את המתנות הגדולות אשר ה"א נותן לך. (הגרמ"י רייזמן)

## מאוצרות המגידים

לא תסור מן הדבר אשר יגידו לך ימין ושמאל (יז, יא)

רבי שלום שבדרון זצ"ל, ידוע, הוציא לאור את הספר "דעת תורה" של סבו, המהרש"ם מברעזאן זצ"ל, והוא היה זקוק לכסף להוצאת הספר. לשם כך התכונן בי"ן הזמנים של חודש ניסן, מיד אתר הפסח לנסוע לחו"ל, להיפגש שם עם נדיב אחד, בתקוה שהלה יתרום להוצאת הספר.

אבל כמובן, לפני שנוסעים לחו"ל צריכים לבקש רשות מהמשגיח, איש אלוקים קדוש רבי יחזקאל לוינשטיין זצ"ל שהיה בבני ברק. לילה לפני הנסיעה, הגיע רבי שלום עם המזוודה, וכמובן עם כרטיס הטיסה, לבית חתנו, הרב אריאל בבני ברק, כדי להיכנס בבוקר אל המשגיח, לקבל את רשותו לנסוע ולקבל את ברכתו.

ימים ספורים קודם לכן, בחול המועד פסח, היתה ברית בבני ברק, כאשר נכנס אל המשגיח לקבל את ברכתו, שאל אותו המשגיח: "הרי היתה לפני כמה ימים סורים ברית לנכד שלכם, ואיך יתכן שהיידע לא הגיע לברית?" השיב רבי שלום: "היה לי כאב רגליים, והייתי צריך לנוח קצת".

שאל אותו המשגיח: "היה לכם כאב רגליים? אם כן כיצד אתה עומד כעת לנסוע לאמריקה, הרי אתה צריך לנוח?"

שמע זאת רבי שלום, נפרד מהמשגיח, שב לבית בתו, שם המתינה לו הרעבעצין שליוותה אותו לבני ברק, נטל את המזוודה, ואמר לה שחוזרים לירושלים הביתה. הרי המשגיח אמר שצריך לנוח.

היא שואלת אותו: "הרי הכל מוכן לנסיעה?!" והוא משיב לה: "המשגיח אמר..."

רבונו של עולם, שמעתם כזה דבר? אני לא יודע מה אתם הייתם עושים, אבל אני יודע מה אני הייתי אומר למשגיח: "רבי, ברוך השם, עבר לי הכאב רגליים, אחרת לא הייתי יכול להגיע, ואני חש בטוב ויכול לנסוע לאמריקה".

אבל רבי שלום לא אומר להסברים. אם הוא שומע מהמשגיח שצריך לנוח, אז הוא נוסע בחזרה לירושלים!

זמן לא רב לאחר מכן, הוזמן רב שלום להיות סנדק בברית שהתקיימה בטלסטון. מגיע רבי שלום לברית, והנה הוא פוגש שם את אותו גביר, איליו תכנן לנסוע לאמריקה.

הגביר הזה היה בארץ עוד לפני פסח, ואם רבי שלום היה נוסע לאמריקה, הוא כלל לא היה פוגש אותו!

מבהיל ומרעיד. מוראדיגע התפעלות. אם לא היה שומע לקול המשגיח הוא היה נוסע לאמריקה לחינם.

אבל זה עדיין לא הכל. רבי שלום סיפר כי ברגע שבוטלה הנסיעה לאמריקה, הרי נותר לו זמן פנוי, והוא התישב מיד לכתוב את ה"לב אליהו". ואני אומר לכם: אם לא זה שרבי שלום ביטל את נסיעתו, לא היה יוצא ה"לב אליהו" לעולם!

אוי, למשגיח היו עיניים, אתם שומעים מה זה אמונת חכמים? מה זה לשמוע לדברי חכמים?

(יחי ראובן)

**תמיהה עם ה' אלקים (יח, יג)**

התהלך עמו בתמימות ותצפה לו ולא תחקר אחר העתידות אלא כל מה שיבא עליך קבל בתמימות ואז תהיה עמו ולחלקו (רש"י)

העולם מתנהל סביבנו במהלכים שאינם תמיד ברורים ומחוררים לנו, אין אנו יודעים מדוע "צדיק - ורע לו", או, לחלופין, משום מה "רשע - וטוב לו"? וחיזות סתומות ובלתי פתורות מעין אלו הן מנת חלקנו מדי יום ביומו.

תמים תהיה - מצוה עלינו התורה, התהלך עמו בתמימות - מבאר רש"י, ובכך מדריכים אותנו לשוח את קומתנו לפני אלקי השמים והארץ, לא לדרש במפלא מאתנו, לדעת שכל מה שאבא עלינו לטובתנו הוא, ולקבל זאת בתמימות.

**אמונה תמימה על אף הקושיות**

אמונתנו מיוסדת על כך שהמצוות תבאנה על האדם שכר טוב, ואילו העברות תבאנה על ראשו את ההפך מזה. ואף על פי שפעמים אנו רואים שלצדיק רע ולרשע טוב, עלינו לדעת בברור שהעולם מתנהל בצדק ובישר.

וכבר צעק חבוקה הנביא (חבוקה ב, א): "על משמרת אעמדה", ופרש רש"י: "עג עוגה חבוקה עמדת בתוכה: אמר: לא אזוה מכאן עד שאשמע מה ידבר בי על שאלתי זאת, למה הוא מבטיח ורואה בהצלחתו של רשע ומה אשיב אל הבאים להתוכח לפני?".

והקב"ה ענה לו (שם ד): "וצדיק באמונתו יחיה", כלומר: יכול אתה לשאול שאלות ולהקשות קשיות. לעתים תקבל תשובה, ולפעמים לא תצליח להבין - אבל תמיד עליך לדעת שהקב"ה עושה את הטוב והנכון ביותר, ולא לנסות לחקור ולהבין מעשי קל.

רבה של ירושלים, רבי יוסף חיים זוננפלד, נהג לרקוד בשמחת תורה יחד עם הילדים. אחד מאלו שזכו לרקוד בהקפות של הילדים היה הילד אברהם ברגמן, אשר בסוף ימיו ספר את המעשה הבא:

באחת השנים, לאחר שסיים רבים יוסף חיים לומר את "אין כאלקינו" נגש אליו אברמ'ה הקטן, ובישינות אמר: "רבי יש לי קושיא חמורה על הסדור..."

ליסף רבי יוסף חיים את לחיו ואמר ברוך: "שאל בני".

"מדוע אומרים קודם 'אין כאלקינו, אין כאדוננו', ולאחר מכן שואלים 'מי כאלקינו? מי כאדוננו?', לכאורה היה מתאים יותר לשאול קודם, ורק לאחר מכן להשיב?"

"ילד נבון, חייך אליו הרב, אמשול לך משל שרע ידו תבין: כאשר אדם נכנס למערה נעניק אתה נתקל בחכמה מוחלטת. לכן מי שרצה להכנס למערה וגם לזכות לצאת ממנה בבוא העת, צריך לעשות לו בדרכו סימנים בדמות אבנים גדולות, עמודים יצוקים וכיוצא בכך, וכשירצה לצאת יוכל להעזר בהם".

"לעומת זאת, השוטה איננו חושב על המחור ואינו מכין לעצמו סימנים - אלא נכנס במהירות מבלי להשיג, ורבים הסכויים שהוא יתקל בקשיים רבים, בשעה שיתעה ויאבד את דרך המלך. וכבר קרה שאנשים כאלו אבדו את דרכם ומתו ברעב".

"אין בעיה להתגלח, רק לקרובים בדרגה ראשונה אסור".

"ר' לייזר, שרצה לגרום לאוירה נעימה יותר, הושיט את ידו: "שמי לייזר קאסין מבורו פארק, ומי אתה?".

"אני בארי סגור, מוצאי משיקאגו, אבל בשבע שנים האחרונות אני מתגורר בסינגפור. יש לי חברה גדולה יצור בגדי ספורט עם סניפים בטוקיו, סינגפור ושיקאגו. הבריס שלי הוא סינגפור, ולכן אני גר שם כעת".

"אני יודע התעניין אם קימת קהילה יהודית כלשהי בסינגפור, ובארי ספר על קהילה קטנה, המורכבת ברובה מאנשי עסקים כמותו, המשתדלים לעשות מה שהם זוכרים מזכרונות ילדותם ב'היברו סקול'.

"אני משתדל להתפלל ככל יכלתי", אמר בארי, "אבל מעולם לא למדו אותי לנחם אבלים".

"מה קרה? מי נפטר?" ניסה ר' לייזר בעדינות מתבקשת.

"בת אחי הגדול, בת שש בסך הכל... נפטרה בפתאומיות מדלקת קרום המוח... הם בשיקאגו... ורק קודם קבלתי את ההודעה... לא אספיק כבר להגיע להלוויה, אבל אל בית אחי אני מוכרח להגיע, כדי לנחם, ואני עולה כעת על טיסה לשיקאגו...".

"סליחה, כבוד הרב, באמת סליחה, אבל... אפשר אולי עוד שאלה קטנה? כיצד מנחמים במקום כזה? הלא הילדה הייתה טובה... ופתאום היא נפטרה... ככה, מדלקת קרום המוח, בחסף... האם יש ליהדות משהו לומר בעניין הזה?".

"לא כתוב בתורה מה לומר", הסביר האברך, "אבל עצם העובדה שהגעת ממרחק אל אחי, על מנת להיות ביחד אתו, מעודדת אותו, תומכת בו בשעותיו הקשות ומשמשת עבורו משענת. אם בכל זאת אתה חש צורך לומר משהו, אמור לו כי אנו מאמינים שמאומה לא מתרחש בעולם מעצמו, אלא הקב"ה הוא מנהל את הכל, לא דלקת קרום המוח או מחלה כזו או אחרת בכוחם להמית אדם, אלא זוהי החלטה בלעדית של בורא העולם, ואנחנו מאמינים שזו החלטה הטובה ביותר. כך בדיוק צריך לקרות".

"תוכל להסביר לי יותר, למה אתה מתכוון?", מבט מבקש היה בעיניו בשעה ששאל. האח והמכונני לא נראו באופק, ובאברך, אשר בתחילה לא העלה על דעתו שישאל להמתין כל כך הרבה, נאות להסביר.

"שים לב, כאשר נכנס לקוח לחנות בטוקיו, ומבחין שיש לו את כל מה שהוא צריך, האם מעלה הוא על קצה דעתו, שהמנהל יושב בסינגפור? ודאי שלא, אולם אתה יודע את האמת, אתה הוא מנהלה של החנות, וכל הקניות והמכירות מופיעות אצלך על המסך בבית, ולפי זה אתה מחליט מה להזמין, מה לקחת, את מי לשלוח ולהיכן".

"הבט לרגע החוצה" - המשיך - "המוני מטוסים ממריאים ונחתים, כיצד יתכן שהם אינם מתנגשים כל בזה? בגלל מגדל הפקוח... שם נותנים הוראות מי ינחת ומי יעלה, ומנהלים את שדה התעופה כולו".

"גם מי שאינו יודע על קיומו של מגדל פקוח, אינו יכול לומר שאין מגדל כזה... לפיכך, כאשר מתעוררות לאדם שאלות או קושיות, מותר לו לשאול, אולם גם אם לא יקבל תשובה, עליו לדעת שהכל מנהל בדקדוק מופתי בידי הבורא יתברך, ואף אם אין כרגע תרוץ ברור, אמונתנו התמימה מחייבת אותנו להמשיך להכניע לפני הקב"ה מבלי הרדור ופקפוק, חלילה".

"בצעירותי" - זכר לפתע בארי - "היברו סקול למדו על זה, נדמה לי שאפילו קראו למה שאתה אומר בשם מסוים...".

"אולי השגחה פרטית?", ניסה האברך את כוחו. "כן, כן, כך בדיוק, השגחה פרטית!".

"אספר לך ספור מעניין אודות השגחה פרטית, אותו שמעתי זה עתה בניסעתי לארץ ישראל:

ארגון תשובה גדול קיים סמיני בסוף שבוע, וכל הרוצה לבוא - הוזמן ליטול בו חלק. בין המשתתפים היה בחור שחום עור שישב בשקט והאזין לכל ההרצאות, לאחר מכן נערכה במקום תפלת ליל שבת, ולאחריה הוזמנו אלו שרצו בכך להשתתף גם בסעודה. אחד המארגנים הבחין כי הבחור הצעיר עומד מן הצד ומהסס אם להצטרף לסעודה או לא. הוא נגש אליו, הניח יד על שכמו ואמר: מה דעתך להצטרף אלינו? מתוכננת לנו סעודה טעימה, שפע שירים, שיחות מעניינות וגם הזדמנות להכיר עוד חברים חדשים! "אמור לי" - הגיב הבחור - "במהלך התפילה הבחנתי ששרו כאן איזהו שיר מעניין, הוא התחיל במילים 'לכה דודי', אהבתי מאד את הניגון, האם בסעודה אתם מתכננים לשיר אותו שוב?".

"אם תשובה חיובית תעזור לך להחליט שאתה בא, אין בעיה - נשיר 'לכה דודי' בסעודת ליל שבת".

והבחור, נענה להזמנה והגיע. למחרת, לאחר תפילת שחרית, שוב הוזמן הציבור להשתתף בסעודה, ושוב הבחין אותו מארגן הביטוסי הבחור.

הוא מהר לגשת אליו. "לא נעים לי" - אמר הבחור - "אבל האם גם היום אתם מתכוונים לשיר 'לכה דודי'?"

"אפשר לשיר" - הסכים המארגן, והבחור שוב מצא את עצמו משתתף בסעודה ומתמוגג על הניגון.

לקראת סעודה שלישית שוב חזרה על עצמה הבקשה, ושוב התמלאה משאלתו של הבחור.

כשהסתתרה השבת, ישב המארגן לשוחח אישית עם הבחור. "איך קוראים לך?" התעניין באדיבות.

"מוחמד פארוק".

"מוחמד?", איש הצות הנדהם הזדקף במקומו. - "אתה יהודי?".

"כן, בהחלט, למרות שאינני דתי בכלל".

"אם כן, א-הם, כיצד קבלת שם כזה?".

"אבי ערבי, אבל אמי יהודיה. ואם אינני טועה, פרושו של דבר שגם אני יהודי".

"כן, זה נכון. אבל האם אתה בטוח שאמך אמונה יהודיה?".

סבא רחוק היה רב גדול שחי לפני הרבה שנים, וסבי וסבתי נהגו ללכת ולהתפלל על קברו, בכל עת שהיו זקוקים לעזרה כלשהי.

אמי החליטה שזו בקשה קלה לבצוע, ולכן הסכימה. התמונה שלה נמצאת אתי כאן". מוחמד הוציא מכיסו תמונה מרופטת והראה אותה למרצה. "הצעירה שבתמונה - זו אמי, לפני שנשאה לאבי. היא עומדת סמוך לקברו של אבי המשפחה שלנו. אולי תוכל לפענח את הכתוב המופיע על המצבה, ולומר לי מי הוא היידי?".

המרצה בחן את התמונה ולא האמין למראה עיניו. הוא הכיר היטב את הכתוב על המצבה הידועה: "רבי שלמה אלקבץ" - מחבר 'לכה דודי'!

מוחמד הסכים להשתתף בסמינרים נוספים, ולא חלף זמן רב עד שקבל על עצמו באמת ובתמים עול תורה ומצוות.

"רואה אתה" - סיים החסידי את סיפורו המפעים - "כך מתנהל אדם המוכפף את עצמו למגדל הפקוח ויודע כי ישנה בעולם השגחה פרטית על כל אחד ואחד, השומרת ועוקבת אחר כל צעדיו...".

בארי היה נרגש מאד, הוא הודה נרגשות לר' לייזר: "אין לך מושג, רבאיי, כמה עזרת לי! אני מצטער, אבל כעת עלי לעזוב כדי שלא אפסיד את הטיסה", ונפרד ממנו לשלום.

"ר' לייזר הציץ בשעונו. חצי שעת המתנה חלפה, ועדין אחי הצעיר אינו נראה באופק עם מכוננית! בני משפחתי היו דאגים - מי יודע אם לא קרה לו משהו, חלילה? אך חיוך רגוע היה נסוך על פניו של ר' לייזר. "אין צורך לדאוג" - אמר להם - "הקב"ה משהיג גם עלי וגם עלינו בהשגחה פרטית". רגעים ספורים לאחר מכן, פסע האח הצעיר למולם. הוא התנצל על האחר, וספר כי התקשה למצוא את המפלט שבו חנה ונאלץ להסתובב הלך ושוב, במשך מחצית השעה... כשככל פעם השוטרים אינם מאפשרים לו להכנס...".

רטט של התרגשות חלף בגבו של האברך, הוא מיהר לברר היכן הטיסה לשיקאגו, וחפש אחר בארי שעדיין עמד והמתין לתורו: "דברנו על השגחה פרטית, הלא כן?" - אמר לו כשהבחין בו - "מה דעתך על כך שאחי הלך להביא את הרכב, ובמקום שהענין יאריך לו דקה הוא התמאשן על פני חצי שעה תמימה, בה הספקתי לדבר אתך... וברגע שהלכת הוא בא... וכי זו השגחה פרטית מופלאה!?"

בארי הנרגש הניח את מזודתו, אחר הליט את פניו בידיו ופרץ בבכי. הנה כי כן, ב"מגדל הפקוח" שלנו מוחלטות כל מיני החלטות ומוכרעות כל מיני הכרעות. פעמים אדם שואל "מדוע?" ואינו זוכה לקבל על כך תשובה, ופעמים שהתשובה כה ברורה ומוחזרת, כפי שזכה לה אותו אברך...

**שלומה של מלכות שמים**

הגמרא אומרת (עבודה זרה ד ע"א): "מה דגים שבים כל הגדול מחברו בולע את חברו, אף בני אדם אלמלא מוראה של מלכות כל הגדול מחברו בולע את חברו, והיינו דתני רבי חנינא סגן הכהנים אומר הוי מתפלל בשלומה של מלכות שאלמלא מוראה של מלכות איש את רעהו חיים בלעו".

מבינים אנו, שאם לא היה מורא מלכות בעולם, היה כל אחד 'אוכל' את השני, אולם לכאורה קשה מדוע לגבי הדגים נאמר: "כל הגדול מחברו בולע את חברו", ולגבי האנשים לא כתוב ש"אדם גדול היה אוכל את הקטן", אלא "איש את רעהו"?

אלא, שבאה הגמרא ומחדשת שבני אדם הנם גרוועים יותר מבעלי החיים, שכן בעוד אצל הדגים רק הגדול אוכל את הקטן, בני האדם היו אוכלים גם את החברים שלהם... רבי חיים מוולוז'ין מבאר שגמרא זו רומזת למלכות שמים: "הוי מתפלל בשלומה של מלכות", צריך האדם להתפלל על שלומה של מלכות שמים. וכונת הדברים היא, שכאשר אדם נמצא בצרה, הוא מרגיש את עצמו מסכן ופונה לקב"ה שיושיע אותו, אולם עליו לדעת כי בשעה שאדם מישאל סובל, שכניה אומרת: "קלני מראשי קלני מזויע" (סנהדרין פ"ו, מ"ה), בבחינת "עמו אנכי בצרה" (תהלים צא, טו), ולפיכך כאשר עומד האדם ומתפלל להושע מצרתו, מן הראוי שיתפלל גם על הקב"ה ועל השכינה הנמצאת עמו בצרה!

רבי משה בצלאל, אחיו של האדמו"ר מגור, בעל ה"אמרי אמת", נראה במחנות ההשמדה בשואה כשהוא שמח.

כשהבחין בכך הסובבים אותו, הם פנו אליו ושאלו אותו אם לא אבד, חלילה, את שפיות דעתו מן הצרות הנוראות, שכן איך יתכן שאדם הולך בתוך זוועות נוראות שכאלו, ועדיין מחייך?

נענה רבי משה בצלאל ואמר, שמאחר שכתוב "עמו אנכי בצרה", ובשעה שאדם מישאל מצטער שכניה מצטערת עמו, הוא מנסה למנוע את צער השכינה ולכן משתדל להיות שמח... כזו הייתה דרגתו באותן שנות אימה איומות, תחת להט החרב המתהפכת...!

אולם את דברי הגמרא הללו ניתן לפרש גם בדרך שלישית, הנוגעת לעניינו: "הוי מתפלל בשלומה של מלכות", יהודי צריך כל חייו להתפלל ולשאוף, שמלכות ה' אצלו תהיה שלמה, ולעשות כל מאמץ כדי שאמונתו באלוקי תהיה אמונה אמיתית ותמימה.

וכל זאת, משום "שאלמלא מוראה... איש את רעהו חיים בלעו", על אף שמלכות בני אדם נועדה למנוע מצב של "איש את רעהו חיים בלעו", המציאות מוכיחה כי עדיין קיים פשע בעולם, ורק מי שמלכות שמים שלמה בקרבו ומקום שיש בו יראת אלקים - מצליח לשמור על עצמו שלא להדרדר ולחטוא.

**יראת ה' היא אוצר**

מושג כלשהו אודות יראת שמים אמיתית של גאוני הדורות, אנו מוצאים בספור מופלא שארע לרבי ברוך בער מקמיני בתקופת מלחמת העולם הראשונה.

בשנות המלחמה גלתה הישיבה לקרמניצ'וק ולאחר שנרגעו הרוחות, חזרו כולם דרך וילנא לקמיניץ.

באחד הימים נכנס חתנו של רבי ברוך בער לביתו, ומבט קצר על פני חמיו הספיק לו כדי להבין שמשוהו איום נורא התרחש. - "רביה, מה קרה?", חרד לקראתו.

- "נכשלתי", השיב לו ר' ברוך בער, "נכשלתי בגזל והכשלת את העולם באשת איש".

- "מה זאת אומרת?" השתומם החתן למשמע הדברים החמורים. ר' ברוך בער ספר, כי הוא נגש להוציא ספר כלשהו מן הארון, ולפתע הוא מבחין שספר זה שייך לבית הכנסת בקרמניצ'וק, והשתרבו בטעות לתוך הספרים, כלומר היה כאן גזל של ספר.

אולם לא זו בלבד, אלא כששב מקרמניצ'וק דרך וילנא, צרפו אותו לבית דין לכתיבת

